Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

33

Τέλη 15ου αιώνα. Διατάξεις ναυτικού δικαίου προερχόμενες από την παράφραση του Κουνάλη Κριτόπουλου (Στοιχείο Ν, κεφ. Θ′ και Ι′, Στοιχείο Μ, κεφ. Δ′) στο «Σύνταγμα κατὰ Στοιχεῖον» του Ματθαίου Βλάσταρη[5]. Αποτελούν κατ' ουσίαν παράφραση σε δημώδη γλώσσα του τίτλου ΙΑ′ («Περί ναυτικῶν») του ΙΙ Βιβλίου και του τίτλου Η′ («Περὶ μισθώσεως...», άρθρα 17Α, 17Β, 17C) του ΙΙΙ Βιβλίου της *Εξαβίβλου* του Αρμενόπουλου. Η έκδοση γίνεται με βάση κυρίως το χφ. 10 του Ιστορικού Αρχείου Σπάρτης.

Γ. Ροδολάκης, «Διατάξεις ναυτικοῦ δικαίου σὲ μεταβυζαντινὰ νομοκανονικὰ ἔργα», *ΕΚΕΙΕΔ* 22 (1975) [1977], σ. 176-183.

«... Ι (Στοιχεῖο Ν)

1. Περὶ τῶν ἐν ναυαγίῳ ριπτομένων. κεφάλαιον Θ′. νόμοι.

Ὅταν πλέῃ καράβη φορτομένον εἰς τὴν θάλασσαν καὶ γένῃ ταραχὴ μεγάλη, καὶ διὰ νὰ μὴ δὲν πνηγῇ καὶ τὸ καράβη καὶ οἱ ἄνθρωποι ἐβγάλουσι καὶ ρίξουσι φορτία εἰς τὴν θάλασσα, ὅλοι ὅσοι ἔχουσι τὰ φορτία τους εἰς τὸ καράβον δίδουσι τὸν λογαριαμόν τους εἴ τι τοὺς ὑπάγοι τὸν ἄνθρωπον ὁποῦ ἔριξαν τὰ φορτία τους εἰς τὴν θάλασσαν· καὶ ζημιώνουνται ἐπίσης πάντες κατὰ τὸν ποσὸν τῆς πραγματείας των. Καὶ ὅσα ἐρρίψασιν εἰς τὴν θάλασσαν, κατὰ πῶς ἠγοράσθησαν τιμοῦνται· ὅσα δὲ ἀπέμειναν εἰς τὸ καράβη κατὰ πῶς μέλλει νὰ πωληθοῦσι τιμοῦνται.

2. Περὶ ναυτικῶν. κεφάλαιον Ι. νόμοι.
Τῶν ναυτικῶν τὰ πάντα καὶ ὅσα εἰς τὴν θάλασσαν κρίνεται τῆς ρόδου τῷ νόμῳ κρίνεται καὶ κατὰ πῶς λέγουσι τῶν ροδίων οἱ νόμοι ἔτζη κρίνονται. Διότι οἱ νόμοι τῶν ροδίων, πάντων τῶν ναυτικῶν νόμων παλαιότεροι εἶναι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

3. Οἱ ναῦται ἂν τολμήσωσιν νὰ πλέουσιν εἰς τὴν θάλασσαν μὲ καράβη καὶ οἱ πραγματευταί, χωρὶς κυβερνήτου, ἐὰν τὸ καράβη ναυαγήσῃ καὶ βυθησθῇ, καὶ οἱ ναῦται καὶ οἱ πραγματευταὶ ἐγκαλοῦνται. Οἱ μὲν πραγματευταὶ ἢ καὶ πραγματευταὶ ἂν οὐδὲν εἶναι περνοῦσι δὲ δι' ἄλλην τινὰ χρείαν ἐγκαλοῦνται, διότι ἀμελεῖς ἐγένοντο περὶ αυτῶν. Οἱ δὲ ναῦται ἐγκαλοῦνται ὅτι καὶ τὴν ἐδικήν τους καὶ τῶν πραγματευτῶν τὴν προμήθειαν κατεφρόνησαν καὶ οὐδὲν ἐπῆρασι κυβερνήτην μεθ' ἑαυτῶν. Τινὲς δὲ τοὺς ναύτας ἀθώους ποιοῦσιν καὶ μόνους τοὺς πραγματευτὰς νὰ ἐγκαλοῦσι λέγουσιν.

4. Καράβη ἢ κάτεργον ἐὰν προσκρούσῃ μὲ ἄλλον ξύλον καὶ βυθήσῃ το, εἰ μὲν ἀπὸ τὴν πολλὴν βίαν τοῦ ἀνέμου τοῦτο συμβῇ, οὔτε οἱ ναῦται οὔτε οἱ κυβερνῆται ἐνάγωνται, ἤγουν ἐγκαλοῦνται. Εἰ δὲ ἀπὸ κακίας ἢ ἀμελείας τοῦ κυβερνήτου καὶ τῶν ναυτῶν ἐβυθίσθη χωρὶς βίαν ἀνέμου, ἐγκαλοῦνται καὶ οἱ ναῦται καὶ ὁ κυβερνήτης καὶ ὁ πρωρεύς. Καὶ ναύτης μὲν λέγεται ὅστις κουπίζῃ τὸ κουπή· ναύκληρος, ὁ δεσπότης τοῦ καραβίου.

5. Βλ. και ανωτέρω στην εισαγωγή του παρόντος τόμου σημ. 25.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

5. Ναύκληρος ἐὰν δεχθῇ τινὸς πράγμα χρεωστεῖ νὰ τὸ ἀποδόση πάλιν. Εἰ δὲ οὐ θέλη νὰ τὸ δεχθῇ, οὐδεὶς δύναται νὰ τὸν ἀναγκάση νὰ τὸ δεχθῇ.
6. Οἱ ναύκληροι ἀπὸ τὰ συναλλάγματα τῶν ναυτῶν ἢ καλὰ ἢ ἄτυχα δὲν ἐγκαλοῦνται, ἀπὸ δὲ τὰ φτεσίματα αὐτῶν ἐγκαλοῦνται.

7. Ὅστις ἐμπιστευθῇ τινὰ εἰς τὰ πράγματά του ὁποῦ φορτώνει εἰς τὸ πλοῖον καὶ ποιήσει τὸν φύλακα τοῦ πλοίου, ὅσα πταίσει ὁ ἐμπιστευθείς, ἐγκαλεῖται ἐκεῖνος ὁποῦ τὸν ἐμπιστευθῇ.

8. Περὶ γυναικῶν
Ὅταν γίνη τινὰς εἰς καράβην ναύκληρος ἀπὸ γυναῖκα, εἴ τι φτέση μόνος του ἀπολογεῖται καὶ ὄχι ἡ γυνή.

9. Ἠγόρασε κάτις καράβη μὲ ὅλην του τὴν οἰκονομίαν, καὶ θέλει νὰ ἐπάρη καὶ τὴν βάρκαν ὁποῦ εἶναι μέσα, δὲν τὴν ἐπέρνη.

10. Ἔχουσιν ἄδειαν οἱ ναῦται καὶ οἱ κυνηγοὶ καὶ οἱ στρατιῶται, ὅταν πέσουσιν εἰς βίαν καὶ οὐδὲν δύνονται ἀλλοτρόπως ὅτι νὰ ἐγλύσουσιν, ἄλλου καραβίου σίδερον τὸ λεγόμενον ἄγκυραν, καὶ ἄλλοι τὸ λέγουσιν κάταν νὰ κόψουσι διὰ νὰ σωθοῦσιν, ἢ ἄλλων κυνηγῶν ἔργα νὰ χαλάσουσιν διὰ νὰ σωθοῦσιν· χωρὶς δὲ βίαν ὅστις τολμήση τοιοῦτόν τι ποιῆσαι, ἐγκαλοῦσι τον· καὶ ἂν ὁμολογήση δίδει εἴ τι ἀξίζη ἡ κάτα, εἰ δὲ ἀρνηθῇ καὶ ἐλέγξουν τον δίδη τὸ διπλόν.

11. Περὶ συνεισφορᾶς.
Διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ καραβίου ἂν κόψουσι τὰ σχοινία του, πάντες ὅσοι εἶναι μέσα, τὰ ποιῶσι.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

12. Νὰ ἀγοράση νέαν ἐξαρτίαν ὁ κύρις τοῦ καραβίου εἰς τὸ καράβη συνεισφορὰ δὲν γίνεται· ἤγουν μόνος του τὴν ἀγοράζη.

13. Ὁ ναύτης ἂν δόση τινὰ καὶ σπάσουσι τὰ ὀρχίδια του, ἢ εὐγάλη τοὺς ὀφθαλμούς του, δίδη τὰ ἰατρικὰ καὶ ἀντὶ μὲν τοῦ ὀφθαλμοῦ ζημιώνεται φλωρία ΙΒ', ἀντὶ δὲ τοῦ σπασίματος φλωρία δέκα. Ὁ δὲ νόμος λέγει ὑπέρπυρα καὶ μὴ φλωρία.

14. Ἐὰν τις ἐμποδίση καράβη καὶ συμβῇ ζημία ἀπὸ πυρὸς ἢ ἄλλης αἰτίας, πλατύζη την.

15. Περὶ τῶν βία ριπτομένων ἐκ τοῦ πλοίου.
Ὅταν ἀπὸ βίαν ἀνέμου ἢ ταραχὴν θαλάσσης ῥίξουσιν εἰς τὴν θάλασσαν πράγματα, καὶ ἄλλοι τινὲς τὰ ἐπέρνουσι καὶ σώζουνται, εἰ μὲν τὰ σώζουσιν ἀπὸ τῆς θαλάσσης ὅσον ὀκτὼ ὀργιὰς τὸ βάθος, τὸ ἥμισυ ἐπέρνουσιν· ἐὰν δὲ ἀπὸ τῆς ξηρᾶς γῆς ἢ μιᾶς πήχης, τὸ δέκατον ἐπέρνη ὅστις τὰ διασώζει.

16. Ἐναυάγησέ τις εἰς τὴν θάλασσαν, ἐξέβαλε καὶ ἔριψεν εἰς τὴν θάλασσαν εἴ τι εἶχε διὰ νὰ μὴ πνιγῇ· λοιπὸν διότι τὸ ἔριξε δὲν ἔχει νὰ τὸν εἰπῇ τινὰς ὅτι πλέον οὐδὲν τὸ ὁρίζει, ἀλλὰ εἶναι πάλιν ἐκείνου ὁποῦ τὸ ἔριξεν. Καὶ ἂν ευγῇ ἀπὸ τὴν θάλασσαν τὰ πράγματά του εἰς τὸν αἰγιαλὸν ὑπάγη καὶ λαμβάνει τά. Εἰ δὲ φθάση τινὰς καὶ πιάση τα χωρὶς τινὰ κίνδυνον, ἐπέρνη τα ἐκεῖνος ὁποῦ τὰ ἔριξε, καὶ δίδη του διὰ τὸν κόπον του ὁποῦ

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Ακαδημία Αθηνών / Academy of Athens

τὰ ἐφύλαξεν εἴ τι φανῇ καλόν· εἰ δὲ μὲ κίνδυνον πολὴν τὰ ἔσωσεν, ἐκέρδησέ τα ὅτι τὴν ζωήν του ἔθηκεν ἢ νὰ ζήση ἢ νὰ ἀπεθάνη καὶ διώκη ἐκεῖνον ὁποῦ τὰ εἶχεν καὶ ἔρριψέ τα εἰς τὴν θάλασσαν.

17. Ἐὰν ναυαγήση καράβη διότι δὲν ἔχη κυβερνήτην, ὁ ναύκληρος ἐγκαλεῖται· καὶ ἀποδίδει καὶ τὰ ναῦλα ὁποῦ ἐπῆρε προτήτερα ὡς ὅτι δὲν τὰ ἀπέσωσε τὰ πράγματα.

18. Ἐὰν οὐδὲν δύναται ὁ ναύκληρος νὰ σέβη εἰς τὸν λιμένα μὲ τὸ καράβη του καὶ εὐγάλη φορτία καὶ θέση εἰς τὸ καράβη σου καὶ ναυαγήση τὸ καράβη σου, ἐγκαλοῦσι τὸν πρῶτον ναύκληρον ἐὰν παρὰ γνώμην τῶν δεσποτῶν ἔθηκε τὰ φορτία εἰς ἄλλο καράβη ἢ παρὰ καιρὸν ἢ εἰς ἄτυχον καράβη· εἰ δὲ ῥαθυμίαν τινὰ δὲν ἔδειξεν ἀλλὰ πᾶσαν σπουδὴν καλήν, δὲν τὸν ἐγκαλοῦσι.

II (Στοιχεῖο Μ, κεφ. Δ', 6)

Περὶ ναυτικῶν.
1. Ἐὰν ὁ ναύκληρος δὲν δύναται νὰ σέβη εἰς τὸν λιμένα ἀπὸ κακὸν καιρόν, ἢ ὅτι τὸ καράβη δὲν βολῇ νὰ σέβη εἰς τὸν λιμένα, εὐγάλη ἀπὸ τὸ καράβη του φορτία καὶ βάλη εἰς τὸ ἐδικόν σου καράβη, ἂν πνιγῇ τὸ καράβη σου μὲ τῶν φόρτων, δὲν ἐγγαλούσιν ἐσένα ἀμὴ ἐκεῖνον τὸν πρῶτον ναύκληρον ὁποῦ εὔγαλε τὸ φορτίον ἀπὸ τὸ καράβη του καὶ ἔβαλέ το εἰς τὸ ἐδικόν σου· ἂν εἶναι ὅτι παρὰ γνώμην τῶν δεσποτῶν τοῦ φορτίου, μετήγαγε τὰ φορτία εἰς τὸ καράβη, εἰ δὲ μετὰ γνώμην αὐτῶν, τίποτες δὲν πλατύζει· ὁμοίως ἂν τὰ εὔγαλεν εἰς ἀνεπητίδιον καιρὸν ἢ εἰς ἐπιτήδιον καράβη πλατύζει τα.

2. Ἐὰν ναυαγήση τὸ καράβη διότι δὲν ἔχει κυβερνήτην νὰ κρατῇ τὸ τιμόνι, ὁ ναύκληρος καὶ οἱ ὑπηρέται ἐνέχονται.

3. Τὸ καράβη ὅταν ναυαγήση, ὁ ναύκληρος δίδει τὰ ναῦλα ὁποῦ ἐπῆρεν προτήτερα.

4. Ναύκληρος λέγεται ὁ καραβοκύριος ...».

34

Τέλη 15ου. Νοταριακό έγγραφο αιρετοκρισίας και πακτώσεως ακινήτου. Χάνδακας.
J. Koder, «Eine kretische Urkunde des 15 Jh.», στὸν τόμο *Ἀκροθίνια. Sodalium Seminarii Byzantini Vindobonensis Herberto Hunger oblata*, Wien 1964, σ. 44-52.

35

Αρχές 16ου αι. - 1761. Ιδιωτικά δικαιοπρακτικά έγγραφα. Κωνσταντινούπολη.
Χ. Πατρινέλης, «Πατριαρχικὰ γράμματα καὶ ἄλλα ἔγγραφα καὶ σημειώματα τοῦ ις'-ιη' αἰῶνος ἐκ τοῦ κώδικος τοῦ Ἱέρακος (Ἐθν. Βιβλιοθ. Ἑλλ. 1474)», *ΕΜΑ* 12 (1962), σ. 120 αρ. 1, σ. 141-142 αρ. 11.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ